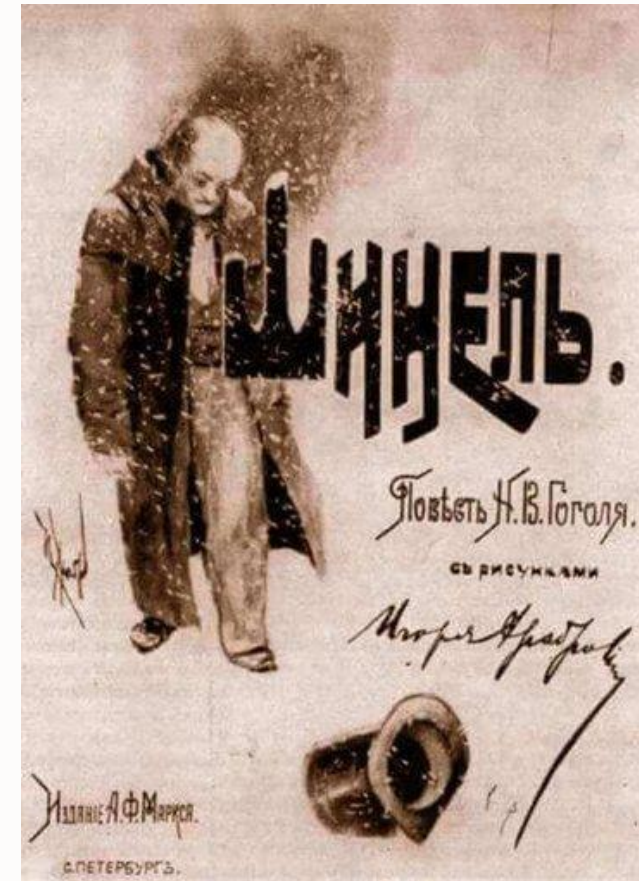

НИКОЛАЈ ВАСИЉЕВИЧ ГОГОЉ

„ШИЊЕЛ“

Реализам • „мали човек“ • Петроград • бирократија •
достојанство

Приповетка о човеку кога готово нико не примећује —
све док његова судбина не постане оптужба против
света који га окружује.

Шта једног књижевног јунака чини „малим човеком“?

Не његова вредност, већ низак друштвени
положај, беспомоћност и невидљивост у систему.

ГОГОЉ — ИЗМЕЂУ СМЕХА И ГОРЧИНЕ

- Николај Васиљевич Гогољ (1809–1852) био је писац рођен у данашњој Украјини, који је стварао на руском језику.
- У раним делима ослања се на украјински фолклор, фантастику и хумор; касније се окреће петроградском чиновничком свету.
- У његовој прози комично често прелази у гротескно и болно: смех открива понижење, страх, таштину и безосећајност.
- Међу најпознатијим делима су „Ревизор“, „Мртве душе“, „Нос“ и „Шињел“.

Зашто је хумор код Гогоља више од забаве?

Зато што кроз смешно разоткрива недостатке појединца, бирократије и друштва.

ПЕТРОГРАД

ГРАД

Хладан, велики и равнодушан простор у коме се појединац лако губи. Петроград није само место радње — он појачава осећање усамљености.

ЧИНОВНИЧКИ СВЕТ

Положај, чин и форма постају важнији од човека. Хијерархија одређује ко заслужује пажњу, а ко остаје невидљив.

ГОГОЉЕВ ПОГЛЕД

Сатира, иронија и гротеска показују колико систем може бити апсурдан, али и суров према најслабијима.

Како простор може да утиче на доживљај јунака?

Хладноћа, улице и чиновничка средина наглашавају Акакијеву усамљеност и беспомоћност.

„ШИЊЕЛ“ — ОСНОВНИ ПОДАЦИ

КЊИЖЕВНИ РОД

епика

КЊИЖЕВНА ВРСТА

приповетка

ОБЈАВЉЕНА

1842. године
Испричана техником сказа

ТЕМА

Судбина „малог човека“ у
безосећајном чиновничком
свету.

Сказ (рус. сказ, од сказка – рећи, казати) – термин који у науку о књижевности уводи руски формалисти у студији Како је направљен Гогољев „Шињел“ (1924), не би ли помоћу њега објаснио како се усмени говор преноси у писани текст.

Шта већ на почетку наговештава наслов „Шињел“?

Предмет ће добити необично велики значај у животу јунака и постати носилац симболике.

ТОК РАДЊЕ — ОД СВАКОДНЕВИЦЕ ДО ТРАГЕДИЈЕ

1 ЈЕДНОЛИЧАН ЖИВОТ

Акакије преписује акта и живи скромно.

2 НОВИ ШИЊЕЛ

Штеди и одриче се; шињел постаје циљ.

3 КРАТКА РАДОСТ

Колеге га први пут примећују и позивају у друштво.

4 КРАЂА

Шињел му је отет; покушава да добије помоћ.

5 ПОНИЖЕЊЕ

„Важна личност“ га грубо одбија.

6 СМРТ И ФАНТАСТИКА

Разболева се и умире; појављује се прича о духу.

У ком тренутку прича престаје да буде само прича о одећи?

Када шињел постане Акакијева нада, друштвено признање и симбол достојанства.

АКАКИЈЕ АКАКИЈЕВИЧ — „МАЛИ ЧОВЕК“

КАКО ЖИВИ?

Сиромашно и повучено. Његов свет је сведен на посао преписивања. Не тражи моћ, успех ни богатство.

КАКО ГА ДРУГИ ВИДЕ?

Колеге га задиркују и готово не признају његово достојанство. У систему је безначајан јер нема висок чин.

ШТА СЕ МЕЊА?

Нови шињел уноси смисао, очекивање и краткотрајни осећај припадања. Губитак зато није само материјални.

Да ли је Акакије „мали“ зато што је безвредан?

Не. Израз означава његов положај и немоћ, а приповетка управо тражи да у њему видимо човека.

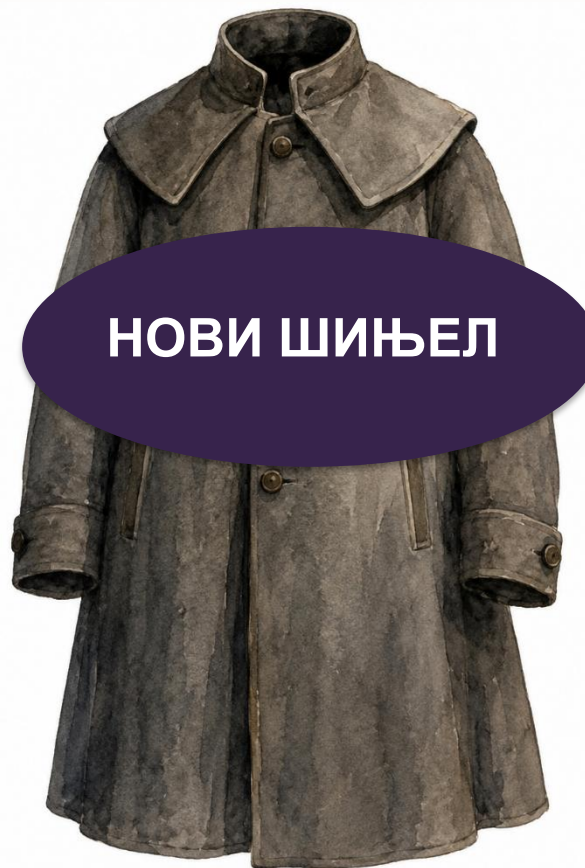
ШИЊЕЛ КАО СИМБОЛ

ТОПЛОТА

заштита од петроградске
хладноће

НАДА

циљ који мења једноличну
свакодневицу

НОВИ ШИЊЕЛ

ДОСТОЈАНСТВО

осећај да и он заслужује нешто
лепо

ПРИЗНАЊЕ

тек са шињелом постаје видљив
колегама

Шта Акакије заправо губи када му украду шињел?

Не само одећу: губи наду, сигурност и кратко стечени
осећај да је признат као човек.

ПЕТРОВИЧ И НОВИ ШИЊЕЛ — ПРЕКРЕТНИЦА

Шта му саопштава кројач ПЕТРОВИЧ?

Кројач саопштава да се стари шињел више не може поправити. Та практична одлука покреће целу радњу: Акакије мора да штеди за нови.

Шта он ради како би остварио свој циљ?

Штедња му даје циљ. Оно што је за друге обична одећа, за њега постаје пројекат, очекивање и нова животна енергија.

Зашто је период штедње важан за разумевање јунака?

Показује колико мало му је потребно да добије осећај смисла — и колико ће губитак зато бити тежак.

„ВАЖНА ЛИЧНОСТ“ — ЛИЦЕ БИРОКРАТИЈЕ

Није најважније ко је тај човек по имену, већ шта представља.

ХИЈЕРАРХИЈА

Функција и чин одређују понашање. Ауторитет се показује строгошћу према слабијем.

БЕЗОСЕЋАЈНОСТ

Акакије тражи помоћ, али добија укор и страх уместо разумевања.

КРИТИКА СИСТЕМА

Гогољ показује како бирократски механизам може да потисне човечност.

Зашто Гогољ не гради „важну личност“ као сложеног хероја?

Зато што она пре свега функционише као тип и симбол система заснованог на чину и страху.

ТЕМЕ И ПРИПОВЕДАЧКИ ПОСТУПЦИ

КЉУЧНЕ ТЕМЕ

- „мали човек“ и друштвена невидљивост
- сиромаштво и понижење
- потреба за достојанством
- равнодушност институција
- усамљеност и неправда

КАКО ГОГОЉ ПРИПОВЕДА?

- иронија и хумор
- гротеска и преувеличавање
- мешање смешног и тужног
- реалистички детаљи
- фантастичан завршетак

Зашто нам је понекад непријатно док се смејемо Гогољевим сценама?

Зато што се иза комике открива стварно понижење човека; смех постепено постаје критика.

ФАНТАСТИЧАН ЗАВРШЕТАК — ЗАШТО ДУХ?

После реалистичке приче о чиновнику, Гогољ уводи фантастику: градом кружи прича о мртвацу који скида шињеле пролазницима.

1. ОБРТ

Немоћан за живота, Акакије после смрти постаје сила које се други плаше.

2. САТИРА

Фантастика појачава апсурд света у коме правда не функционише у стварности.

3. ОТВОРЕНО ТУМАЧЕЊЕ

Да ли је дух освета, народна прича, грижа савести или гротескна казна?

Да ли фантастичан крај поништава реализам приповетке?

Не. Он наглашава реалне проблеме и сатирично их доводи до крајности.

ЗНАЧАЈ ПРИПОВЕТКЕ „ШИЊЕЛ“

Гогољ је показао да књижевни јунак може бити и најобичнији, друштвено не приметан човек — и да његова патња заслужује пажњу.

У РУСКОЈ ПРОЗИ

„Мали човек“ постаје једна од важних тема руске књижевности XIX века.

У КРИТИЦИ ДРУШТВА

Приповетка разоткрива понижење које производе сиромаштво, хијерархија и равнодушност.

У НАЧИНУ ПРИПОВЕДАЊА

Спој реалистичког, комичног, гротескног и фантастичног даје причи трајну снагу.

Шта је у овој причи универзално и данас?

Питање да ли вредност човека меримо положајем, новцем и статусом — или његовим достојанством.

ЗА РАЗМИШЉАЊЕ И РАСПРАВУ

1. Да ли је шињел Акакијева слабост или природна потреба за достојанством?
2. Ко сноси већу одговорност: појединац који га понижава или систем који такво понашање подстиче?
3. Зашто колеге примећују Акакија тек када добије нови шињел?
4. Да ли фантастична освета доноси правду — или само показује да је стварна правда изостала?
5. Где данас препознајемо „малог човека“? Наведи пример без именовања стварних особа.

Задатак: изабери једно питање и образложи став у 3–4 реченице, ослањајући се на приповетку.

ШТА ТРЕБА ЗАПАМТИТИ?

ЈУНАК

Акакије Акакијевич — тип „малог човека“: скроман, сиромашан, друштвено невидљив и беспомоћан.

СИМБОЛ

Шињел — топлота, нада, достојанство, припадање и краткотрајно признање.

ПОРУКА

Друштво се мери односом према најслабијима. Човекова вредност не сме зависити од чина и положаја.

Једном реченицом: зашто је „Шињел“ више од приче о украденом капуту?

Зато што кроз судбину једног неприметног чиновника говори о достојанству, неправди и људској равнодушности.

